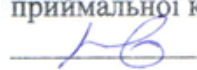


Приймальна комісія



ПРОГРАМА
фахового випробування

за ступенем доктор філософії
зі спеціальності С1 Економіка та міжнародні економічні відносини

Рекомендовано до затвердження
на засіданні приймальної комісії
протокол № 2 від 26 березня 2025 р.
Відповідальний секретар
приймальної комісії
 Денис МИРОНОВ

Полтава 2025

Упорядники:

Тетяна Костишина, зав. кафедрою управління персоналом, економіки праці та економічної теорії Полтавського університету економіки і торгівлі, доктор економічних наук
Віталій Шаповалов, доцент кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії Полтавського університету економіки і торгівлі, кандидат економічних наук

Рецензенти:

Дмитро Шушпанов, д.е.н., професор завідувач відділу демографічного моделювання та прогнозування Інституту демографії та проблем якості життя НАН України;
Лариса Шаульська, д.е.н., професор, професора кафедри економіки підприємства Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Розглянуто на засіданні кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії «_25_» лютого 2025 р., протокол №11

Зав. кафедри  проф. Тетяна КОСТИШИНА

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ ПРОГРАМИ.....	5
ОСНОВНІ ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ.....	14
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ.....	15
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ.....	15
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	18

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасні умови роботи спеціалістів економічного напрямку вимагають від них не лише всебічного знання окремих економічних дисциплін, але й глибокої системної теоретичної підготовки, розуміння принципів та закономірностей формування і розвитку економічних систем, здатності до прогнозування можливих шляхів розвитку як світової, так і національної економіки, а також окремих економічних інститутів, галузей господарства, суспільства в цілому. Це зумовлює поглиблення теоретичних знань та практичних навичок на сучасній методологічній основі, яка охоплює світові тенденції розвитку наукового дослідження.

Мета фахового вступного іспиту. Вступ на навчання за III освітньо-науковим рівнем полягає у перевірці й оцінюванні фундаментальних знань вступників сучасної економічної теорії та практичних аспектів управління економічними процесами на мікро- та макrorівнях господарської системи та встановлення їхньої достатності для проведення наукових досліджень з обраної галузі науки.

Вимоги до здібностей і підготовленості абітурієнтів. Для успішного засвоєння освітньо-професійної програми абітурієнти повинні мати базову вищу освіту та здібності щодо володіння знаннями, уміннями і навичками щодо циклів соціально-гуманітарної; фундаментальної, природничо-наукової та загальноекономічної; професійної та практичної підготовки. Вступники до аспірантури повинні мати фундаментальні знання теоретичних та прикладних економічних дисциплін, систем управління економікою різних ієрархічних рівнів, мікро- та макроекономічного аналізу й планування розвитку економічних систем відповідних рівнів ієрархії, державного регулювання економіки, мати здібності до науково-дослідної роботи, володіти сучасними методами наукових досліджень.

Характеристика змісту програми. Програма вступного іспиту фахового вступного випробування до аспірантури за галуззю знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини за спеціальністю С1 Економіка та міжнародні економічні відносини відображає загальне коло кваліфікаційних вимог до теоретичних знань претендентів для вступу до аспірантури. На основі програми складається перелік питань вступного іспиту й формуються екзаменаційні білети.

Порядок проведення фахових вступних іспитів визначається Положенням про приймальну комісію ПУЕТ та Правилами прийому до аспірантури та докторантури ПУЕТ у 2025 р.

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ ПРОГРАМИ

РОЗДІЛ 1

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ, МІКРО- ТА МАКРОЕКОНОМІКА

Зародження економіко-теоретичних знань. Об'єкт, предмет та структура сучасної економічної теорії. Макроекономіка, мікроекономіка як структурні частини економічної науки. Методи економічної теорії. Економічне моделювання. Ендогенні й екзогенні змінні. Статичні і динамічні моделі. Основні економічні проблеми й суперечності. Ефективність економіки та головне завдання економічної науки. Сучасна економічна теорія (мейнстрим) та неортодоксальні напрями економічної науки. Суб'єкти й об'єкти економічних відносин на мікрорівні, їх взаємодія. Мета й особливості функціонування типових суб'єктів мікроекономіки. Місце домогосподарств в економічній системі суспільства. Суть, основні критерії і функції домогосподарства. Роль домогосподарств у поставках економічних ресурсів підприємствам. Доходи власників економічних ресурсів. Кардиналістський та ординалістський підхід до аналізу поведінки споживача. Перший закон Госсена. Оптимізація споживчого вибору (рівновага споживача). Другий закон Госсена. Аксиоми ординалізму. Крива байдужості як модель споживчих уподобань (переваг). Карта кривих байдужості та їх властивості. Бюджетне обмеження споживача. Ординалістський підхід до оптимізації споживчого вибору. Реакція споживача на зміну його доходу. Побудова лінії «дохід-споживання». Форма кривої «дохід-споживання» для різних груп благ. Криві Енгеля. Закони Енгеля. Функції Торнквіста. Реакція споживача на зміну цін товарів. Побудова кривої «ціна-споживання». Форма кривої «ціна-споживання». Побудова кривої індивідуального попиту. Загальний ефект від зміни ціни блага та його складові: ефект заміщення й ефект доходу.

Фірма як виробничо-ринкова система. Основні припущення про умови діяльності та мотивацію поведінки фірми. Виробнича функція фірми, її аналітичні характеристики. Короткотерміновий та довготерміновий періоди діяльності фірми. Аналіз ефективності виробництва у короткотерміновому періоді: однофакторна виробнича функція. Загальна, гранична і середня продуктивність фактора виробництва та їх графічне моделювання. Закон спадної граничної продуктивності. Аналіз ефективності виробництва у довготерміновому періоді: двофакторна виробнича функція. Карта ізоквант, форми і властивості ізоквант. Гранична норма технологічного заміщення факторів, способи її обчислення. Ефект масштабу виробництва. Теорема Вікселя-Джонсона. Бюджетне обмеження виробника. Ізокоста. Карта ізокост. Оптимум (рівновага) виробника, його аналітичний і графічний аналіз. Ізокліналь. Виведення функції витрат виробництва. Витрати (вартість) виробництва, дохід і прибуток. Бухгалтерський та економічний прибуток. Аналіз витрат виробництва у короткотерміновому періоді. Постійні, змінні, загальні, середні і граничні витрати фірми. Економічна взаємозумовленість показників витрат у короткотерміновому періоді. Закон зростання граничних витрат. Аналіз витрат фірми у довготерміновому періоді. Задача мінімізації витрат у довготерміновому періоді. Довготермінові загальні, середні і граничні витрати.

Суть підприємництва та умови його існування. Підприємництво в системі товарного виробництва. Підприємництво і бізнес.

Ринкова структура, її характерні ознаки. Типи ринкових структур: досконала конкуренція, монополія, монополістична конкуренція, олігополія. Модель ринку досконалої конкуренції, її типові ознаки. Ринкова стратегія конкурентної фірми у короткотерміновому періоді: пристосування до ціни і максимізація прибутку. Два підходи до вибору обсягу виробництва: загальний і граничний аналіз прибутковості. Універсальне правило визначення обсягу виробництва. Основні випадки оптимізації становища конкурентної фірми у короткому періоді: прибутковість, беззбитковість, мінімізація збитків, припинення виробництва. Криві індивідуальної та галузевої пропозиції у короткому періоді. Ефективність ринку досконалої конкуренції. Модель ринку чистої монополії, її типові ознаки. Ринкова стратегія фірми-монополіста у короткотерміновому періоді: визначення ціни та максимізація прибутку. Крива ринкового попиту за монополії як крива попиту на продукт єдиної фірми. Економічна взаємозумовленість ціни монополіста та показника його середнього доходу. Крива граничного доходу за монополії. Випадки оптимізації фірми-монополіста у короткотерміновому періоді діяльності. Економічна ефективність чистої монополії. Цінова дискримінація. Монопольна влада, методи її виміру й регулювання: індекси Лернера та Герфіндала-Гіршмана. Спільні риси та відмінності монополістичної конкуренції порівняно з досконалою конкуренцією та чистою монополією. Еластичність попиту за монополістичної конкуренції. Визначення оптимального обсягу продажу та цінова політика в умовах монополістичної конкуренції. Умова досягнення і підтримання беззбитковості в довгостроковому періоді. Суть і передумови розвитку нецінової конкуренції. Поглиблення диференціації продукту: позитивні наслідки і загрози. Реклама товару. Модель олігопольного ринку та її ознаки. Стратегічна взаємодія фірм. Оптимізація обсягу випуску олігополістом: модель дуополії Курно. Функції і криві реагування. Олігопольне ціноутворення: модель «ламаної кривої попиту», модель Бертрана, ціноутворення за принципом «витрати плюс прибуток», модель картельного ціноутворення «лідерство в цінах». Цінові війни та їх руйнівні наслідки.

Ринки факторів виробництва, їх функції в економіці. Споживання факторів виробництва: цілі й обмеження. Граничний фізичний продукт виробничого ресурсу, методика його обчислення і графічна інтерпретація. Граничні витрати ресурсу і максимізація прибутку виробником. Попит на ресурси, зміна обсягу попиту та попиту в цілому. Цінова еластичність попиту на ресурс. Індивідуальний та галузевий попит на фактори виробництва. Праця як фактор виробництва. Характеристика досконало конкурентного ринку праці. Ринкова пропозиція послуг праці. Криві пропозиції праці. Обґрунтування вибору робітника щодо праці і відпочинку: інструментарій ординалістської теорії корисності. Попит окремого виробника на працю. Формування галузевого та ринкового попиту на працю. Попит монополії на працю і монопольна рівновага. Монопсонічний та олігопсонічний ринки, їх особливості. Монопольна влада продавців праці. Контроль профспілок над пропонуванням робочої сили, рівнем заробітної плати та продуктивністю праці.

Двостороння монополія й визначення реального рівня заробітної плати. Дискримінація на ринках робочої сили. Капітал як ресурс тривалого використання, форми капіталу. Рух капіталу і капітальні фонди. Вплив ставки позичкового процента на короткострокові інвестиційні проекти підприємців. Обґрунтування інвестиційних рішень у тривалому періоді. Часова перевага як економічна категорія. Поняття поточної, або дисконтової вартості, методика її обчислення. Поточна вартість і ринкова ціна основних фондів. Обґрунтування інвестиційних рішень щодо придбання основних фондів. Ризик в інвестуванні та оцінка надійності вкладень. Ринок землі. Особливості землі як фактору виробництва. Лєлбливості формування пропозиції землі та попиту на землю. Рента. Ціна землі.

Часткова та загальна рівновага. Аналіз загальної рівноваги та ефект зворотнього зв'язку. Закон Вальраса. Поняття загальної рівноваги за Парето. Ефективність та економіка добробуту. Парето-ефективний стан економіки. Теорема суспільного добробуту. Негативні та позитивні зовнішні ефекти. Споживчі властивості суспільних благ: загальнодоступність, неконкурентність та невиключеність. Суспільні блага та ефективність. Неспроможність ринкового механізму регулювати ефективність суспільних благ та функції держави.

Система національних рахунків як нормативна база макроекономічного аналізу. Основні методологічні принципи системи національних рахунків. Моделі макроекономічного кругообігу. Основні показники макроекономічних вимірювань. Валовий національний та валовий внутрішній продукт. Кінцева та проміжна продукція. Методи обчислення валового внутрішнього продукту: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Безподатковий дохід. Валовий національний дохід та валовий наявний національний дохід. Номінальний та реальний ВВП. Темпи зростання та приросту ВВП. Суспільний добробут та тіньова економіка. Методика обчислення тіньової економіки.

Сукупний попит. Цінові фактори сукупного попиту: ефект процентної ставки, ефект багатства, ефект імпортних закупівель. Нецінові фактори сукупного попиту та їх вплив на криву сукупного попиту. Споживання та заощадження як функції доходу. Безподатковий дохід як основний фактор споживання та заощадження. Недоходні фактори споживання та заощадження: багатство, ціни, очікування, споживча заборгованість, оподаткування. Функція споживання. Гранична схильність до споживання та заощаджень. Крива сукупного попиту на інвестиції. Зовнішні фактори сукупного попиту на інвестиції. Сукупна пропозиція.

Ринок праці. Попит і пропонування на ринку праці. Заробітна плата як ціна робочої сили. Механізм функціонування ринку праці. Неокласична теорія ринку праці. Кейнсіанська теорія ринку праці. Зайнятість і безробіття. Показники рівня використання робочої сили: рівень зайнятості, рівень безробіття, коефіцієнт участі в робочій силі. Види безробіття: фрикційне, структурне, циклічне, природне. Тривалість безробіття. Повна зайнятість та потенційний рівень виробництва. Неповна зайнятість та рівень безробіття. Проблема нерівності в розподілі доходів. Фактори самозахисту та зовнішнього соціального захисту населення. Держава як суб'єкт соціального захисту населення. Межа бідності: абсолютна та відносна. Державні інструменти соціального захисту населення: програми соціального

забезпечення, програми державної допомоги.

Сутність пропозиції грошей та грошові агрегати. Грошовий мультиплікатор. Грошова пропозиція як функція процентної ставки і крива пропозиції грошей. Попит на гроші. Класичний підхід до функції попиту на гроші. Рівняння грошового попиту кількісної теорії грошей. Рівняння рівноваги на грошовому ринку. Роль процентної ставки у врівноваженні грошового ринку. Інфляція, темп інфляції. Причини та наслідки інфляції. Інфляція очікування. Основні наслідки високої інфляції. Інфляція і безробіття.

«Сукупний попит - сукупна пропозиція» як базова модель економічної рівноваги (модель « $AD-AS$ »). Короткострокова і довгострокова рівновага. Зовнішньоекономічна діяльність та її структура. Теорії порівняльних переваг про доцільність зовнішньоекономічної діяльності країни. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Протекціонізм і вільна торгівля. Митні та немитні засоби регулювання зовнішньої торгівлі.

Платіжний баланс. Сутність та методологія складання платіжного балансу. Дебетові та кредитові операції. Еквівалентний обмін цінностей і трансферти. Автономна стаття «Помилки та упущення». Рахунок поточних операцій та його складові. Рахунок капітальних операцій і зміст його складових. Взаємозв'язки рахунків. Модель платіжного балансу. Модель балансу автономних операцій. Резервні активи як регулююча стаття платіжного балансу. Валютний курс. Котирування валюти. Зв'язок між курсами національної та іноземної валюти. Паритет купівельної спроможності валюти. Модель реального валютного курсу. Двосторонній і багатосторонній валютний курс. Попит і пропозиція як фактори валютного курсу. Зв'язок між валютним курсом і платіжним балансом. Валютні режими та державне регулювання валютного курсу. Вплив зовнішньої торгівлі на економіку. Вплив зовнішньої торгівлі на умови формування рівноважного ВВП, обчисленого за методом «витрати–випуск». Гранична схильність до імпорту. Функція споживання у відкритій економіці. Вплив зовнішньої торгівлі на умови формування економічної рівноваги, визначеної за методом «вилучення–ін'єкції». Країна як чистий дебітор або як чистий кредитор. Чинники, що впливають на чистий експорт. Функція чистого експорту. Вплив чистого експорту на ВВП, мультиплікатор витрат у відкритій економіці.

Макроекономічна нестабільність і нерівномірність економічного розвитку. Циклічність як форма економічної динаміки. Економічні (ділові) цикли. Типи циклів. Теорії циклічних коливань. Індикатори циклічних коливань. Структура економічного циклу. Моделі економічних циклів. Економічне зростання і економічний розвиток. Характерні риси сучасного економічного зростання. Джерела та чинники економічного зростання. Екстенсивне та інтенсивне зростання економіки. Показники економічного зростання. Основні положення кейнсіанської теорії економічного зростання. Модель економічного зростання Харрода-Домара. Основні положення неокласичної теорії економічного зростання. Модель економічного зростання Солоу. Фактори економічного зростання в моделі Солоу в довгостроковому і короткостроковому періодах. «Золоте правило» як критерій норми заощаджень.

Необхідність і межі державного регулювання ринкової економіки. Держава як суб'єкт економічної системи. Теоретичні погляди на роль держави в економіці та її еволюція. Економічні функції держави. Форми, методи та інструменти державного регулювання економіки, Фінансова система. Суть і структура фінансової системи. Державний бюджет. Місцеві бюджети. Формування доходів і витрат державних та місцевих бюджетів. Податки. Елементи системи оподаткування. Крива Лаффера. Функції податків: фіскальна, регулююча, стимулююча. Класифікація податків. Бюджетно-податкова система як інструмент економічної політики держави. Необхідність державного регулювання в умовах ринкової економіки. Співвідношення державного і ринкового механізмів регулювання національної економіки. Сутність монетарної політики. Кінцеві та проміжні цілі монетарної політики та зв'язок між ними. Основні інструменти регулювання грошової пропозиції. Вплив грошово-кредитної політики на рівень національного виробництва. Політика «дешевих» та «дорогих» грошей. Наслідки впливу на економіку стимулюючої монетарної експансії в короткостроковому та довгостроковому періодах та їх графічна інтерпретація.

РОЗДІЛ 2.

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Національна економіка: загальне та особливе. Поняття національної економіки. Ознаки національної економіки. Взаємозв'язок національної економіки з іншими економічними науками. Рівні національної економіки. Передумови становлення і розвитку національної економіки. Принципи функціонування національної економіки. Ключові підсистеми національної економіки. Характеристика основних макроекономічних структур економіки. Чинники формування національної економіки. Мета створення і використання системи національних рахунків.

Теорія суспільного добробуту та соціально-ринкової економіки. Сутність сталого розвитку. Основні чинники впливу на сталий розвиток економіки. Основні принципи сталого розвитку. Показники сталого розвитку. Етапи сталого розвитку. Основні особливості, які впливають на сталий розвиток в Україні. Інноваційна модель розвитку національної економіки. Поняття та теоретичні підходи до визначення суспільного добробуту. Утилітарна теорія суспільного добробуту. Монетарна теорія суспільного добробуту.

Характеристика економічного потенціалу. Економічний потенціал. Складові елементи національного багатства. Природно-ресурсний потенціал: земельні ресурси, мінерально-сировинні ресурси, водні ресурси, лісові ресурси, природно-рекреаційні ресурси. Сутність та структура трудового потенціалу національної економіки. Характеристика демографічного потенціалу країни: коефіцієнт народжуваності, смертності, приросту. Кількісні та якісні характеристики трудового потенціалу. Науково-технічний потенціал. Організаційні форми інноваційного розвитку: технологічний парк, бізнес-інкубатор. Інформація як складова національної економіки. Інформаційний потенціал. Національний інформаційний ресурс і простір України. Інформаційні технології. Виробничий потенціал.

Принципи формування міжгалузевих регіональних комплексів. Виробнича інфраструктура. Міжнародний поділ праці. Зовнішньоекономічний потенціал.

Функціонування інфраструктури національного ринку Ринкова інфраструктура національної економіки. Основні елементи спеціалізованої ринкової інфраструктури. Функції ринкової інфраструктури. Складові фінансової системи країни. Напрями фінансової політики України. Сутність та функції бюджету держави. Ознаки державного бюджету. Бюджетний устрій та бюджетна система. Структура бюджетної системи України. Бюджетна стратегія та тактика. Сутність податкової політики в національній економіці. Принципи податкової політики та класифікація податків у національній економіці. Основні елементи спеціалізованої ринкової інфраструктури: біржі, інвестиційні фонди, страхові фірми, аукціон.

Державність та державне управління економікою Сутність та основні завдання регуляції та дерегуляції національної економіки. Сутність, об'єкти, мета та методи державного регулювання 4 національної економіки. Характерні риси державного регулювання у різних економічних системах. Еволюція ролі держави в економічних теоріях. Механізм державного регулювання економіки. Принципи та ефективність державного регулювання. Ключові чинники, що формують ефективність державного регулювання. Методи державного регулювання економіки. Цілі та інструменти економічного регулювання. Адміністративні і правові методи регулювання економіки. Функції органів державної влади у сфері управління економікою.

Програмування та прогнозування національної економіки Класифікація програм розвитку національної економіки. Сутність, мета та особливості впливу програмування на розвиток національної економіки. Цільові комплексні порогами розвитку національної економіки. Програми економічного й соціального розвитку. Міжнародні програми. Прогноз та прогнозування національної економіки. Принципи та методи прогнозування національної економіки. Класифікація прогнозів. Сутність стратегічного планування розвитку національної економіки. Сутність міжнародної економічної інтеграції. Чинники, що впливають на міжнародні економічні позиції країни. Форми і механізми інтеграції. Світова торгівля. Політика протекціонізму. Політика фритдерства. Інтеграція України у світовий економічний простір. Західний вибір: інтеграція України у Європейський Союз. Східний вибір: інтеграція України з Російською Федерацією, іншими країнами Євразійського Співтовариства, СНД, створення спільно з ними нових організацій. Зовнішньоекономічна політика України та її компоненти. Динаміка та структура зовнішньої торгівлі. Поняття платіжного балансу. Співробітництво України з міжнародними організаціями.

РОЗДІЛ 3 **ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА**

Поняття підприємства. Характеристика підприємства як юридичної особи. Напрями діяльності підприємства. Підприємство з виробничо-технічної, організаційної, соціальної, економічної, інформаційної, екологічної, адміністративно-правової точок зору. Структуризація підприємства. Організаційна

структура підприємства. Структура управління підприємства. Сутність підприємництва як форми господарювання підприємств. Ознаки підприємництва. Принципи підприємництва. Суб'єкти підприємництва.

Види підприємств, їх організаційно-правові форми Види підприємств залежно від форм власності. Види підприємств залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного фонду. Види підприємств залежно від кількості працюючих та обсягу валового доходу. Види підприємств залежно від правового статусу та форми господарювання. Види підприємств за територіальним підпорядкуванням. Види підприємств залежно від структури виробництва. Класифікація господарських товариств. Особливості функціонування акціонерних товариств. Особливості функціонування товариств з обмеженою відповідальністю. Особливості функціонування товариств з додатковою відповідальністю. Особливості функціонування повних товариств. Особливості функціонування командитних товариств. Підприємства колективної власності. Фермерське господарство. Орендне підприємство. Державне унітарне підприємство. Державне комерційне підприємство. Казенні підприємства. Комунальне унітарне підприємство. Державне (комунальне) господарське об'єднання. Асоціація. Корпорація. Консорціум. Концерн. Інші форми об'єднань підприємств.

Організація управління. Елементи системи управління. Апарат управління підприємством. Механізм управління підприємством. Принципи управління підприємством. Функції управління підприємством. Функцій управління виробництвом продукції. Методи управління підприємством. Зв'язки елементів структури управління. Лінійна структура управління підприємством. Лінійно-штабна структура управління підприємством. Функціональна структура управління підприємством. Дивізійна структура управління підприємством. Матрична структура управління підприємством. Множинна структура управління підприємством.

Планування діяльності підприємства Сутність планування та плану. Основні принципи планування. Основні види планів підприємства. Перспективне планування. Середньостроковий план. Поточне планування. Директивні плани. Індикативні плани. Сутність стратегії діяльності підприємства. Основні завдання формування стратегії підприємства. Послідовність розробки стратегічного плану підприємства. Розділи стратегічного плану підприємства. Стратегія виживання. Стратегія стабілізації. Стратегія розвитку (росту). Стратегії концентрованого росту. Стратегії інтегрованого розвитку. Стратегії диверсифікації діяльності. Стратегії перегрупування сил з метою підвищення ефективності. Розділи тактичних планів підприємства. Складові оперативного планування підприємства. Задачі оперативного планування. Система планів економічного та соціального розвитку підприємства. Соціально-трудові проблеми. Завдання плану соціального розвитку колективу. Методи складання планів соціального розвитку.

Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці Сутність понять «трудові ресурси» та «персонал підприємства». Основні завдання управління трудовими ресурсами на підприємстві. Структура персоналу підприємства. Показники наявності та руху персоналу. Кадрова політика підприємства.

Продуктивність праці та класифікація чинників, що на неї впливають. Сутність, функції та принципи заробітної плати. Форми та системи оплати праці. Державне регулювання мінімальної заробітної плати та її вплив на рівень ставок і окладів окремих працівників. Форми мотивації праці робітників. Форми та системи преміювання на підприємстві. Методи планування фонду оплати праці. Методика нормування витрат праці на підприємстві. Методичні інструменти аналізу чисельності працівників та фонду оплати праці підприємства. Поняття «гнучкого тарифу». Форми додаткової заробітної плати, особливості їх застосування на підприємствах з різними формами власності. Зміст плану з праці та порядок його розробки. Планування потреб підприємства у трудових ресурсах. Штатний розклад, його призначення та порядок складання.

Капітал підприємства Сутність та види капіталу. Сутність авансованого та власного капіталу підприємства. Поняття та класифікація основних засобів. Фізичне та моральне зношення основних засобів. Показники економічної ефективності використання основних засобів. Функціональна роль матеріально-речових елементів основних виробничих фондів. Методика визначення суми амортизації основних фондів. Відтворення основних засобів підприємства, умови та форми здійснення. Сутність, склад та структура оборотних засобів. Показники ефективності використання оборотних засобів. Нематеріальні ресурси і активи підприємства. Вимоги до документального оформлення нематеріальних активів. Ефект від використання нематеріальних активів.

Інвестиції та інноваційна діяльність Сутність інвестицій та інвестиційної діяльності. Мета та завдання інвестиційної діяльності. Об'єкти та суб'єкти інвестиційної діяльності. Реальні інвестиції. Фінансові інвестиції. Напрями фінансових інвестицій підприємства. Прямі та непрямі інвестиції. Приватні та державні інвестиції. Іноземні інвестиції. Виробничі інвестиції (капітальні вкладення). Відтворювальна та технологічна структура капітальних вкладень. Класифікація капітальних вкладень за призначенням, за способом здійснення будівельно-монтажних робіт, за джерелами фінансування, за формою власності. Абсолютна та порівняльна ефективність капітальних вкладень. Сутність та види інновації. Локальні та глобальні інновації. Інноваційний продукт. Вимоги до інноваційної продукції. Інноваційні процеси та джерела їх формування. Стадії інноваційного процесу. Логічні форми інноваційного процесу. Сутність інноваційної діяльності, суб'єкти й об'єкти. Види ефективності інноваційної діяльності. Сумарний економічний ефект від реалізації інноваційної діяльності. Вартісна оцінка результатів від впровадження інноваційних проєктів. Сутність науково-технічного прогресу. Еволюційна форма НТП. Революційна форма НТП. Науково-технічна революція (НТР). Ряд особливостей НТР.

Витрати на виробництво та реалізацію продукції Загальна характеристика витрат підприємства та їх класифікація. Поняття собівартості продукції. Індивідуальна собівартість. Галузева собівартість. Нормативна собівартість. Планова собівартість продукції. Фактична собівартість. Кошторисна собівартість. Цехова собівартість. Планування собівартості продукції. Статті та елементи калькуляції собівартості продукції. Методи калькулювання собівартості продукції.

Методика визначення собівартості сільськогосподарської продукції. Склад витрат виробництва та обігу, що включаються у собівартість продукції. Витрати, що не включаються у собівартість продукції. Системи та методи внутрішнього контролю за поточними витратами. Кошторис витрат витрат виробництва: поняття, склад та методика складання. Шляхи зниження собівартості сільськогосподарської продукції.

Фінансово-економічні результати діяльності підприємства Система оцінки обсягів продукції. Поняття, види та класифікація фінансових результатів діяльності підприємства. Доходи підприємства в системі економічних показників його діяльності. Класифікація доходів підприємства. Механізм формування доходів від операційної діяльності. Цінова політика як чинник формування його доходів від реалізації продукції: сутність та етапи розроблення. Аналіз напрямів забезпечення ефективної цінової політики. Характеристика ціноутворюючих чинників. Планування доходів підприємства: поняття, завдання, етапи, методи. Особливості формування доходів від операційної діяльності в аграрному виробництві. Поняття та класифікація ре зервів зростання доходів підприємства. Сутність, функції та значення прибутку. Джерела утворення прибутку та його розподіл. Механізм формування та використання чистого прибутку підприємства у взаємозв'язку з основними видами його діяльності. Методичні інструменти та послідовність аналізу прибутку підприємства.

Розвиток підприємства: сучасні моделі, трансформація та реструктуризація Поняття «розвиток»; його роль, місце і значення в господарській діяльності. Основні форми розвитку підприємств. Концепції та сучасні моделі розвитку підприємств. Сутнісна характеристика та організаційні форми трансформації підприємств (організацій) та об'єднань. Методичний інструментарій аналізу процесів розвитку на підприємстві. Методичні підходи до визначення ефективності трансформації господарюючих суб'єктів. Реструктуризація підприємств. Оперативна реструктуризація. Стратегічна реструктуризація. Часткова реструктуризація. Управлінська реструктуризація. Технічна реструктуризація. Організаційно-правова реструктуризація. Фінансова реструктуризація. Варіанти виконання реструктуризації.

Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства Характеристика економічної безпеки та фактори впливу на економічну безпеку підприємства. Стратегія забезпечення економічної безпеки підприємства. Поняття про банкрутство підприємства. Види банкрутства підприємства. Фінансово-економічні передумови та наслідки виникнення ситуації банкрутства. Основні етапи порушення справи про банкрутство підприємства. Правові засади регулювання банкрутства підприємств в Україні. Санація суб'єктів господарювання. Цілі та форми санації. Класифікація санаційних заходів. Державна підтримка підприємствам в ході санації. Загальна характеристика процесу ліквідації збанкрутілого суб'єкта господарювання. Особливості ліквідації підприємств. Форми ліквідації підприємств.

Основні професійні компетентності здобувачів

Навчання в аспірантурі на третьому освітньо-науковому рівні С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини за спеціальністю С1 Економіка та міжнародні економічні відносини передбачає оволодіння наступними професійними компетентностями:

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з економіки та суміжних галузей

СК02. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами

СК03. Здатність використовувати сучасні методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень у сфері економіки, методи комп'ютерного моделювання, сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та науково-педагогічній діяльності

СК04. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти

СК05. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень, у тому числі з питань європейської та євроатлантичної інтеграції

СК06. Здатність обґрунтовувати та готувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей розвитку соціально-економічних систем і процесів із застосуванням математичних методів та моделей

СК07. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні наукові проекти в економіці та дотичні до неї міждисциплінарні підходи, проявляти лідерство та відповідальність при їх реалізації; комерціалізувати результати наукових досліджень та забезпечувати дотримання прав інтелектуальної власності.

СК08. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми науково-дослідницького характеру у сфері соціально-трудових відносин, людського розвитку та управління трудовими ресурсами

СК09. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати на практиці інноваційні стратегії, програми та проекти соціально-економічного розвитку.

Критерії оцінювання знань

Оцінювання знань абітурієнтів проводиться за 100-бальною шкалою. При цьому використовуються такі критерії:

90-100 (відмінно)	абітурієнт дав правильну, вичерпну відповідь на поставлене питання, продемонстрував глибокі знання понятійного апарату і літературних джерел, уміння аргументувати своє ставлення до відповідних категорій, залежностей, явищ.
82-89 (дуже добре)	абітурієнт загалом відповів на поставлене запитання, але не спромігся переконливо аргументувати свою відповідь, помилився у використанні понятійного апарату, припустив несуттєву помилку і відповіді.
74-81 (добре)	абітурієнт отримує за правильну відповідь з двома-трьома суттєвими помилками.
64-73 (задовільно-непогано)	абітурієнт дав неповну відповідь на запитання, ухилився від аргументації, показав задовільні знання літературних джерел.
60-63 (задовільно достатньо)	абітурієнт має неповне знання програмного матеріалу, але отримані знання відповідають мінімальним критеріям оцінювання.
0-59 (незадовільно)	абітурієнт дав неправильну відповідь, показав незадовільні знання понятійного апарату і спеціальної літератури, ухилився від аргументації або взагалі не відповів.

Екзаменаційний білет містить 3 питання з основних розділів, приведених у Програмі.

Перелік питань, що виносяться на вступне випробування

Перелік питань для вступних випробувань зі спеціальності С1 Економіка та міжнародні економічні відносини

1. Економічна теорія, її проблематика та принципи.
2. Особливості мікроекономіки, її предмет та метод.
3. Особливості макроекономіки, її предмет та метод.
4. Попит, його чинники та крива попиту. Закон попиту.
5. Пропозиція, її чинники та крива пропозиції. Закон пропозиції.
6. Ринкова рівновага та ринкова ціна. Дефіцит і надлишок на ринку.
7. Кардиналістська та ординалістська теорії поведінки споживача. Закони Госена.
8. Криві байдужості, бюджетні обмеження та рівновага споживача.

9. Виробнича функція фірми та її властивості.
10. Витрати виробництва: бухгалтерський та економічний підхід.
11. Виробнича функція фірми в короткостроковому періоді.
12. Витрати виробництва в короткостроковому періоді.
13. Загальна характеристика ринку досконалої конкуренції
14. Загальна характеристика ринку чистої монополії
15. Загальна характеристика ринку монополістичної конкуренції
16. Загальна характеристика ринку олігополії
17. Валовий внутрішній продукт та методи його розрахунку.
18. Номінальні та реальні макроекономічні показники. Індeksi цін
19. Сукупний попит та його чинники. Крива сукупного попиту (крива AD).
20. Сукупна пропозиція та її чинники: класичний та кейнсіанський підхід.

Крива сукупної пропозиції (крива AS).

21. Споживчий попит (споживання) та його чинники. Функція споживання
22. Інвестиційний попит та його чинники. Інвестиційна функція.
23. Грошова маса та пропозиція грошей. Грошові мультиплікатори.
24. Трансакційний попит та спекулятивний попит на гроші, їх чинники.
25. Зайнятість і безробіття. Соціально-економічні наслідки безробіття.
26. Сутність та види інфляції. Соціально-економічні наслідки інфляції.
27. Фіскальна політика, її інструменти та їх використання.
28. Монетарна політика, її інструменти та їх використання.
29. Діловий цикл та його фази. Види економічних циклів.
30. Економічне зростання: суть, типи, чинники
31. Підприємство як суб'єкт господарювання: сутність та напрями діяльності.
32. Класифікація підприємств та їх об'єднань.
33. Внутрішнє та зовнішнє середовище господарювання підприємств.
34. Функції та методи управління підприємством.
35. Типи організаційних структур управління підприємством.
36. Виробнича структура та соціальна інфраструктура підприємства.
37. Техніко-технологічна база підприємства.
38. Сутність планування та різновиди планів підприємства.
39. Стратегічне, тактичне та оперативне планування.
40. Бізнес-план: визначення та його розділи
41. Поняття економіко-математичної моделі та моделювання.
42. Основні етапи побудови економіко-математичної моделі.
43. Основний капітал підприємства та його структура. Знос та амортизація.
44. Показники ефективності використання основного капіталу.
45. Оборотний капітал підприємства та його структура.
46. Показники ефективності використання оборотного капіталу.
47. Інновації та інноваційний процес на підприємстві.
48. Інвестиції та інвестиційний процес на підприємстві.
49. Собівартість продукції та кошторис витрат
50. Сутність та функції ціни на продукцію.
51. Цінова політика підприємства.

52. Дохід та прибуток підприємства.
53. Показники ефективності діяльності підприємства.
54. Персонал підприємства та категорії персоналу.
55. Кадрова політика підприємства.
56. Управління процесами руху персоналу.
57. Управління процесами розвитку персоналу.
58. Оцінка персоналу.
59. Сутність та методи мотивації персоналу.
60. Сутність заробітної плати та форми оплати праці.
61. Міжнародна економічна система: сутність та її елементи.
62. Міжнародний поділ праці.
63. Міжнародні економічні відносини: суб'єкти, об'єкти та структурні рівні.
64. Основні форми міжнародних економічних відносин.
65. Поняття та форми міжнародної торгівлі товарами.
66. Показники (обсягові та результативні) міжнародної торгівлі товарами.
67. Регулювання міжнародної торгівлі товарами та послугами.
68. Форми і чинники міжнародного руху капіталу.
69. Прямі іноземні інвестиції: сутність та форми.
70. Портфельні інвестиції: сутність та інструменти.
71. Інвестиційна привабливість та інвестиційний клімат країни.
72. Міжнародна міграція робочої сили: причини, напрями та наслідки
73. Світовий ринок праці: сутність та специфіка.
74. Регулювання міжнародної міграції.
75. Міжнародна організація праці у глобальній системі регулювання трудової міграції.
76. Сутність міжнародного технологічного трансферу.
77. Інституційне регулювання світового ринку технологій.
78. Валюта: поняття, типи та види.
79. Валютний курс та валютне котирування. Фактори впливу на валютний курс.
80. Валютна система та її типи. Еволюція валютних систем.
81. Валютна політика та її інструменти.
82. Міжнародний кредит: поняття, функції, форми.
83. Зовнішній борг: види та показники.
84. Методи та інструменти управління зовнішнім боргом.
85. Платіжний баланс: поняття та структура.
86. Методи врівноваження платіжного балансу.
87. Сутність та особливості міжнародної економічної інтеграції.
88. Типи міжнародної економічної інтеграції.
89. Економічні ефекти міжнародної економічної інтеграції.
90. Етапи інтеграції України до ЄС.

Список рекомендованої літератури

1. Базилевич В. Д. Макроекономіка : підручник / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Л. О. Баластрик. – 4-те вид., переробл. і доповн. – Київ : Знання, 2008. – 743 с.
2. Білорус Т. В. Управління персоналом: 800+ запитань та відповідей [Текст] : навч. посіб. / Тетяна Валеріївна Білорус ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ : Ліра-К, 2021. - 319 с.
3. Гронтковська Г. Е. Макроекономіка : навч. посіб / Г. Е. Гронтковська, А. Ф. Косік. – К.: Центр учб. л-ри, 2010. – 672 с.
4. Економіка: базовий курс [Текст] : навч. посіб. / Ю. Є. Петруня, А. О. Задоя ; Ун-т мит. справи та фінансів. - Вид. 6-те, перероб. і допов. - Дніпро : Ун-т мит. справи та фінансів, 2023. - 200 с.
5. Економіка та управління підприємством: теорія і практика [Текст] : підручник / І. І. Грибик [та ін.] ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - Львів : Растр-7, 2022. - 239 с.
6. Економіка підприємства [Текст] : навч. посіб. / [В. В. Вірченко та ін.] ; за заг. ред.: Г. М. Филук, Л. А. Мартинюк ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ : Компринт, 2023. - 477 с.
7. Економіка підприємства [Текст] : підручник / [Л. Л. Лазебник та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. Л. Лазебник ; Ун-т держ. фіск. служби України. - Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2021. - 425 с.
8. Економіка та міжнародна економіка [Текст] : навч. посіб. (за Програмою предмет. тесту з економіки та міжнар. екон. єдиного фах. вступ. випробовування) / [уклад. В. І. Куцик та ін.] ; Центр. спілка спожив. т-в України, Львів. торг.-екон. ун-т. - Львів : Львів. торг.-екон. ун-т, 2023. - 423 с.
9. Економічна теорія [Текст] : підруч. : у 2 ч. / Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - Київ : Київ. нац. екон.-торг. ун-т, 2021. - Ч. 2 : Макроекономіка / [В. Д. Лагутін та ін.] ; за ред. В. Д. Лагутіна, д-ра екон. наук, проф. - 2021. - 327 с.
10. Економічна теорія [Текст] : підруч. : у 2 ч. / Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - Київ : Київ. нац. екон.-торг. ун-т, 2021. - Ч. 1 : Мікроекономіка / [В. Д. Лагутін та ін.] ; за ред. В. Д. Лагутіна, д-ра екон. наук, проф. - 2-ге вид., доопр., перероб. - 2021. - 395 с.
11. Загородня Н. П. Управління персоналом: теорія і практика : навч. посіб. / Наталія Петрівна Загородня, Діана Григорівна Кучеренко ; Наук.-дослід. ін-т соц.-екон. розвитку. – Київ : Центр учбової літератури, 2021. – 269 с.
12. Зачківська М. І. Економічний аналіз [Текст] : навч. посіб. / Зачківська М. І., Пасінович І. І. ; ВСП "Техн.-екон. фах. коледж Нац. ун-ту "Львів. політехніка". - Львів : Растр- 7, 2022. - 254 с.
13. Козак, Ю. Г. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях [Текст] : підручник / Ю. Г. Козак. – Київ : Центр учб. л-ри, 2017. – 228 с.
14. Макроекономіка [Текст] : підручник / Макаренко М. І., Семененко Т. О., Петрушенко Ю. М. ; Сум. держ. ун-т. - Вид. 2-ге, перероб. - Суми : Сум. держ. ун-т,

2021. - 306 с.

15. Міжнародні економічні відносини [Текст] : навч. посіб. / [уклад.: Н. О. Кушнір, О. І. Заяць] ; ДВНЗ "Ужгород. нац. ун-т", Ф-т міжнар. екон. відносин. - Ужгород : Ліра, 2023. - 358 с.

16. Міжнародні економічні відносини [Текст] : підручник / [Крисоватий А. І. та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. І. Крисоватого, д-ра екон. наук, проф. Р. Є. Зварича ; Західноукр. нац. ун-т. - Тернопіль : ЗУНУ, 2021. - 654 с.

17. Мікроекономіка [Текст] : підручник / [А. І. Ігнатюк та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. І. Ігнатюк ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ : Ліра-К, 2023. - 419 с.

18. Примачов М. Т. Економічна теорія: мікроекономіка, макроекономіка [Текст] : підручник / М. Т. Примачов, Н. М. Примачова, А. Ю. Стахов ; Нац. ун-т "Одес. мор. акад.". – Одеса : ОМА, 2022. - 385 с.

19. Світова економіка та міжнародні економічні відносини [Текст] : підручник / О. А. Сидоров, Н. О. Фісуненко, Т. В. Альошина ; [за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. П. А. Фісуненка] ; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. - Дніпро : Арт-Прес, 2023. - 398 с.

20. Підприємництво [Текст] : навч. посіб. / [Г. І. Купалова та ін. ; за заг. ред. Г. І. Купалової] ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - 2-ге вид., допов. і перероб. - Київ : Київський університет, 2023. - 375 с.